

mast, журить — *prigovarati*, *koriti*, измена — *izdaja*, ноша — *teret*, пенал — *pernica*, казна — *novac*, *financije*, стая — *jato*, страхование — *osiguranje*, туча — *oblak*, укус — *ujed*, урод — *nakaza*, правый — *desni*, рис — *riža*, рогач — *rogonja*, яд — *otrov*, вредный — *štetan*, казнить — *rogubiti* itd.

I tako ćete na kraju uzviknuti da od svega toga čovjek mora полудити, ali time niste ništa strašno rekli jer to znači *kalajisati*, a *poludjeti* se kaže c ума сойти. Inače луда nije nikakva *luda*, nego *kalajisanje*.

Zato ja mogu slobodno reći смиритесь или успокойтесь, jer su ove riječi slične po obliku, ali i isto ili slično znače kao i u našem jeziku.

Kronika

Peta godina natjecanja učenika u stranim jezicima

U školskoj godini 1973/74. održano je peto natjecanje učenika iz engleskog, njemačkog, francuskog, ruskog, talijanskog i latinskog jezika. Takva natjecanja postala su popularna među učenicima, a najbolji je dokaz za to činjenica da je u školskom natjecanju sudjelovalo 3811 učenika iz 87 škola.

Ovdje treba napose naglasiti da je prvi put ove godine u natjecanju sudjelovalo i 39 stručnih škola, što pokazuje da je zanimanje učenika za strane jezike i u stručnim školama zaista veliko.

Sve to govori kako je pravilno shvaćena intencija uvođenja stranog jezika u sve stručne škole, jer baš u tim školama taj jezik ima važnu funkciju i omogućit će učeniku daljnje obrazovanje u struci i u radu.

Školsko natjecanje održano je 9. ožujka 1974. a republičko natjecanje 6. travnja 1974. u Zagrebu.

Testovima znanja, i pismenima i usmenima, provjeravalo se znanje svih komponenata stranog jezika, pa su učenici mogli pokazati do koje mjere su svladali čitanje, razumijevanje, govor i pisanje.

Poznavanje stranih jezika nije, međutim, jedina dobra strana ovog natje-

canja. Upravo odgojna komponenta ima veliku ulogu.

Život svakog čovjeka je neprestano svladavanje poteškoća pa mladog čovjeka treba već u ranim godinama naučiti kako će svladavati i rješavati te poteškoće, da bi već u ovim godinama naučio snositi odgovornost.

Osim toga, na republičkom natjecanju okupilo se 135 učenika iz svih krajeva naše republike. Učenici su imali priliku da se upoznaju sa svojim drugovima, da izmijene mišljenja te da osjete drugarsku i prijateljsku atmosferu, koja ih je povezala i ostatak će im u trajnom sjećanju.

Neobično je važna i motivacija koja se javlja kao posljedica tih natjecanja, jer makar i mali prvi uspjeh potiče učenika da nastavi učenje stranog jezika, a to mu omogućuje širok pogled na svijet, u kojem naša zemlja uživa velik ugled, pa u tome ima udjela i svaki naš čovjek.

Napose treba istaći da je uspjeh naših učenika također i uspjeh naših nastavnika, jer bez dobrih nastavnika takva natjecanja ne bi bila moguća.

D. C.

Međurepublička konferencija za savjetnike, predstavnike društava stranih jezika i predstavnike nastavničkih škola

Ova konferencija održana je u Brelima 28. i 29. travnja 1974. radi uočavanja nekih zajedničkih problema i koordinacije na njihovu rješavanju.

Na konferenciji se okupilo 29 predstavnika iz svih naših republika, pa je taj reprezentativni sastav dovoljan dokaz da je bilo krajnje vrijeme da se pokušaju riješiti neki zajednički problemi.

Program je bio vrlo opširan, ali je glavna tema bila uloga stranih jezika u reformiranoj školi, kao i odgojno-obrazovna funkcija stranih jezika u suvremenoj nastavi.

Osim zaključaka koji su se odnosili na suradnju među republičkim zavodima donesen je i zaključak da treba surađivati i usklađivati programe u vertikalni, tj. u osnovnim i srednjim školama i na fakultetima. Podržana je ideja da nastavnički fakulteti treba također da uđu u reformu i da se suglase s društvenim potrebama

Utvrđeno je također da je strani jezik jedan od instrumenata permanentnog obrazovanja svakog radnog čovjeka, pa je potrebno nastaviti s učenjem na svim nivoima.

Ovom prilikom istaknuta je i potreba stalne suradnje među republičkim zavodima, fakultetima i nastavničkim školama. Zaključeno je da se slijedeća konferencija održi još u ovoj godini, a cilj konferencije bit će da se utvrdi razmjernost između jezicima i donesu međurepublički stavovi o politici stranih jezika uopće.

11. i 12. studenog 1974. održat će se u Herceg-Novom međurepublička konferencija savjetnika, a na programu bit će udžbenici i programi srednje škole te usavršavanje nastavnika.

Smatramo da je ovo bio povoljan trenutak da se održi takva konferencija i uvjereni smo da će se tako moći ujednačavati pristup i koordinirati suradnja u svim ključnim pitanjima.

D. C.

Zagreb organizator Saveznog natjecanja iz talijanskog i latinskog jezika

Savezno natjecanje iz talijanskog jezika kao drugog stranog jezika u trećoj godini učenja održano je 11. svibnja u Zagrebu. Sudjelovali su natjecatelji iz SR Hrvatske i SR Slovenije.

Natjecanje je obuhvaćalo pismeno i usmeno provjeravanje znanja jezika. Pismeni se dio sastojao od testa sa zadacima objektivnog tipa, kojim se provjeravalo auditivno razumijevanje nepoznatog teksta, poznavanje izraza iz

svakodnevne upotrebe, poznavanje gramatike i pismenost učenika. Pismenost se provjeravala vođenim sastavkom sa zadanim veznicima i određenim brojem riječi. Test je sadržavao 100 bodova. Kandidati su ga rješavali dva sata.

Nakon pismenog dijela bio je usmeni ispit. Sastojao se od opisa kratkih scena u obliku povezanog stripa (4-6 slika) i dijaloga o zadanoj temi

Natjecatelji su bili podijeljeni u dvije skupine. U prvoj su bili učenici koji uče talijanski jezik od prvog razreda gimnazije sa po dva nastavna sata tjedno, a s jezikom su dolazili u kontakt isključivo za vrijeme nastave. U drugoj su skupini bili učenici koji uče jezik tri sata tjedno, a dolazili su u kontakt s talijanskim jezikom prilikom boravka u dvojezičnom području naše obale (Istra). Kod tih je učenika komisija utvrdila šire poznavanje jezika pa je, prema tome, i usmeni dio ispita za te kandidate bio teži.

Nakon pismenog i usmenog dijela ispita komisija je utvrdila rang-listu pobjednika. U prvoj skupini prvo je mjesto zauzela učenica XII gimnazije iz Zagreba Vesna Krapec, drugo mjesto Arne Gorjanec, a treće Janez Jeltnikar, oba kandidata iz gimnazije Poljane u Ljubljani. Prvo je mjesto u drugoj skupini zauzela učenica Renée Uršič iz gimnazije »Vladimir Iljič Lenjin«, Zagreb, drugo Biserka Vidan iz VI gimnazije — Zagreb, a treće Tinka Golob iz II gimnazije — Ljubljana.

Savezno natjecanje iz latinskog jezika održano je također 11. svibnja, u Zagrebu. Sudjelovalo je 18 učenika srednjih škola iz Hrvatske, Makedonije, Slovenije i iz Srbije.

Učenici su bili podijeljeni u dvije skupine. U prvoj su bili učenici koji uče latinski jezik drugu godinu, tj. učenici II razreda gimnazije; u drugoj su skupini bili učenici III razreda klasičnih gimnazija (sedma godina učenja) i učenici IV razreda gimnazija (četvrta godina učenja).

Samo natjecanje sastojalo se od pismenog i usmenog provjeravanja znanja. U okviru pismenog dijela učenici su rješavali test koji je sadržavao zadatke objektivnog tipa. Taj se oblik pismenog ispitivanja pokazao prikladnijim od pismenog prijevoda jer je objektivniji, lakši za učenike i jednostavniji za ispravljanje s obzirom na činjenicu da su sudjelovali učenici iz različitih jezičnih područja. Zadaci su bili sastavljeni tako da se provjere sli-

jedeće vještine; snalaženje na novom tekstu i razumijevanje teksta (uz pomoć rječnika), poznavanje gramatike i povezivanje riječi u našem jeziku s etimološki srodnim riječima u latinskom jeziku.

Na usmenom dijelu natjecanja komisija je pripremila kraće tekstove, koje su učenici prevodili i komentirali.

U prvoj skupini je prvo mjesto zauzeo Bojan Popov, učenik VIII gimnazije u Beogradu, drugo mjesto Elizabeta Todorovska, učenica gimnazije »Orce Nikolov« u Skopju, a treće mjesto Dušan Sladić, učenik I gimnazije u Zemunu.

U drugoj skupini prvo je mjesto pripalo Eršte Stanku, učeniku gimnazije »Miloš Zidanšek« u Mariboru, drugo mjesto Avsec Franciju, učeniku II gimnazije u Ljubljani i treće Goranu Nikšiću, učeniku klasične gimnazije »Natko Nodilo« u Splitu.

Međutim, i svi su ostali učenici pokazali odlično znanje. Razlike su bile zaista male. Uz znanje očit je bio entuzijazam i ljubav s kojom učenici prilaze latinskom jeziku. To je oduševilo sve članove komisije. Takav odnos prema tom »mrtvom« jeziku zasluga je njihovih nastavnika koji su uspjeli i s malim brojem nastavnih sati ne samo uspješno svladati gradivo nego i probuditi u učenicima zanimanje prema antičkoj kulturi, čije su poznavanje na natjecanju uspješno pokazali.

N. S. B. — O. P.

Kongres nastavnika engleskog jezika u Budimpešti

Od 9. do 11. travnja 1974. održan je u Budimpešti kongres, odnosno, kako ga organizatori skromno nazivaju, Zajednička konferencija mađarskog Društva za širenje nauka — TIT — i Međunarodnog društva nastavnika engleskog kao stranog jezika — IATEFL¹. Bila je to prva »prekomorska« (»Overseas«) konferencija IATEFL. Naime, sve su se dotadašnje konferencije tog društva održavale u Londonu. Londonске konferencije će se, doduše, i dalje održavati, no odsad će se svake godine organizirati i ovakve »prekomorske« konferencije u zajednici s jednim od nacionalnih udruženja. Slijedeća se

predviđa u Francuskoj, vjerojatno krajem 1975. godine.

Konferencija u Budimpešti, s kojih 500 sudionika (od toga otprilike 60% iz zemlje domaćice i 40% stranaca), okupila je velik broj istaknutih stručnjaka na polju nastave engleskog kao stranog jezika — teoretičara i praktičara — iz više od trideset evropskih i izvanevropskih država, tako da su se iz najrazličitijih uglova osvjetljavali problemi s tog područja.

Okvirna tema konferencije bila je »Nastava engleskog na raznim stupnjevima«, i to od predškolskog do sveučilišnog nivoa, uključivši i izvanškolsku nastavu odraslima. To se odrazilo i na temama plenarnih predavanja i na predavanjima u sekcijama, posvećenim pojedinim aspektima opće teme.

Po već ustaljenoj shemi konferencija, odnosno kongresa u organizaciji TIT-a u Budimpešti, jutarnji su satovi bili sva tri dana posvećeni plenarnim predavanjima uz nadovezane diskusije, dok se rad poslije podne odvijao u sekcijama.

Već sama činjenica da je za plenarna predavanja Mađarska akademija znanosti ustupila svoju veliku svečanu dvoranu svjedoči o znanstvenom i kulturnom značaju te priredbe. Zaista, sam okvir odiše nekako atmosferom te visoke znanstvene ustanove i stvara u najvećoj mjeri receptivnost za upoznavanje najnovijih rezultata istraživanja i njihove primjene. I za rad u sekcijama iabran je prikladan okvir: studio TIT — inače namijenjen prirodnim znanostima — s funkcionalnim predavaonicama.

U svom uvodnom izlaganju je Zs. Tegledi, predsjednik Savjeta za nastavu stranih jezika TIT, dao kratak pregled razvoja te više od 130 godina stare institucije. Osnovana 1841. g., ona je isprva bila usmjerena na širenje prirodnih, a kasnije i ostalih, pa i društvenih nauka. Tek relativno kasno, prije dvadesetak godina, proširila je svoju djelatnost i na područje teoretskih i praktičkih pitanja disciplina koje zasjecaju u nastavu stranih jezika, pa i na samo izvođenje nastave. U tom kratkom razdoblju postigla je znatne uspjehe, to važnije što je u Mađarskoj znanje stranih jezika od presudne važnosti.

Poslije pozdravnog govora P. Hartiga, sadašnjeg predsjednika FIPLV — Međunarodne federacije nastavnika stranih jezika, pod čijim je pokroviteljstvom organiziran taj Kongres — sli-

¹ Strani jezici 1973. br. 1, str. 59. i br. 4, str. 275.

jedila su predavanja samih organizatora kongresa, W. R. Lee-a, predsjednika IATEFL, te A. Szentiványi, rukovodioca Sekcije za strane jezike TIT.

Pod naslovom »The Language and the Learners« W. R. Lee je istakao da su u nastavnom procesu bar isto tako važni, kao i sam jezik — ako ne i važniji — učenici, njihova interesna sfera, njihova dob, društvena pozadina (Social Background), kao i to u kakvim okolnostima i gdje će se — u zemlji stranog govora ili drugdje — služiti jezikom koji uče. Sve to valja uzeti u obzir pri izboru nastavnog materijala i nastavnih procedura. I s obzirom na kratkoću vremena kojim raspolažemo za nastavu stranog jezika moramo učiniti pažljiv izbor materijala, jer u tom kratkom vremenu možemo dati učenicima samo ograničeno znanje jezika.

Na tu temu gotovo organski se dovezalo izlaganje Agnes Szentiványi o stvaranju nastavnog materijala (Course Design), u kojemu je centralna ideja s jedne strane konfrontacija stranog i materinskog jezika, a s druge strane unutrašnja i vanjska motivacija učenika, socijalni sastav polaznika određenog tečaja, njihova psihološka reakcija prema određenom didaktičkom materijalu. U rješavanju tih problema znatnu ulogu treba da igra socio-lingvistika.

Zbog ograničenog prostora ne možemo ulaziti u pojedinosti o svim plenarnim predavanjima. Treba istaknuti veoma toplo primljeno predavanje prof. Mary Finocchiaro (City University of New-York) o motivaciji pri učenju jezika, u čemu veliku ulogu igra nastavnik i njegov odnos prema učenicima. On mora biti elastičan te prilagoditi metode rada i nastavni materijal sposobnostima učenika, birajući aktivnosti koje ih stimuliraju, vodeći pritom brigu i o nastavnim ciljevima koji moraju biti definirani u svakom pojedinom slučaju. Iz njenog izlaganja zračilo je bogato pedagoško iskustvo i poznavanje psihologije učenika i učenja, pa je bila nagrađena oduševljenim aplaudom auditorija.

Tri plenarna predavanja bila su posećena kontrastivnoj analizi i s time u vezi analizi grešaka (šaljivo nazvanoj »lapsologija«) i njihovu »terapeutskom« tretiranju (Remedial Teaching). Prvo po redu, »Utjecaj mađarsko-engleskog kontrastivnog projekta na nastavu engleskog jezika« bilo je namijenjeno prije svega učesnicima Mađarima.

Predavač, L. Dezső, šef Odsjeka za opću lingvistiku Sveučilišta u Debrecenu, poznat je i kod nas po svojoj suradnji na kontrastivnoj gramatici u okviru hrvatsko-srpsko-mađarskih kontrastivnih istraživanja, koja je inicirao Hungarološki institut u Novom Sadu.

Slijedeće po redu bilo je izlaganje S. Pita Cordera, profesora lingvistike na Sveučilištu u Edinburghu, kojega smo nedavno imali priliku slušati i na trodnevnom seminaru u Zagrebu, o analizi grešaka i o nastavi usmjerenoj k njihovu nadvladavanju (Remedial Teaching). Njegova je teza da postoji raskorak između znanja učenika i zahtjeva određene situacije. Stupanj tog raskoraka određuje da li je potrebna specijalna »terapeutska« nastava. Bitno je poznavanje prirode pogrešaka, a manje je važno njihovo količinsko određivanje.

Treće predavanje o srodnoj problematici održao je prof. R. Filipović pod naslovom »Korist kontrastivne analize i analize grešaka za nastavničku praksu«. Polazeći od radova na Jugoslavenskom projektu hrvatsko-srpsko-engleske kontrastivne analize Instituta za lingvistiku Sveučilišta u Zagrebu te radova na analizi grešaka, prof. Filipović je iznio rezultate tog zamašnog pothvata na praktičkom planu, koliko u stvaranju pedagoških materijala, toliko i u rješavanju problema poučavanja onih jezičnih struktura koje zbog odstupanja od materinskog jezika predstavljaju osobite teškoće za učenike. Velik broj diskutiranih u vezi s tim problemima dokazuje zanimanje koje je izazvao prikaz tog rada kod sudionika kongresa.

Rad u sekcijama bio je vrlo aktivan — ukupno 70 referata s diskusijom — i također većim dijelom zanimljiv. Među zapaženim referatima treba spomenuti referate naših zemljakinja, prof. Olge Tomić s Univerziteta u Skopju: »Da li, kada i kako lingvistika ulazi u školu« te prof. Ivane Tipsarević iz Beograda: »Nastava konverzacije u odjeljenjima s velikim brojem učenika«. Veliko zanimanje izazvao je referat poznatog stručnjaka i pisca udžbenika W. S. Allena »Postupno prikazivanje neupravnog govora u engleskom govornom jeziku«. Već po svojoj tematici zanimljivi su bili referati »Simultano učenje prozodije i gramatike« — autor E. Fülei-Szántó (Budimpešta). »Važnost dramatičnosti« — P. Lindsay (Vel. Britanija). »Smisao i besmislica učenja his-

torijske gramatike za buduće nastavnike — J. Poldauf (ČSSR), »Audio-vizuelna nastava za odrasle« — A. P. Sibelka (Budimpešta), te za one koji poznaju mađarski jezik referat P. Mac Carthyja, šefa Odsjeka za fonetiku Sveučilišta u Leedsu: »Prioriteti u korektivnoj nastavi engleskog izgovora za Mađare«.

S obzirom na velik broj referata u sekcijama, koje su radile simultano, nije bilo moguće pratiti sve, niti uvijek stići na referate izabrane prema naslovu ili imenu predavača. Bilo je nemoguće točno izračunati vrijeme njihova održavanja, jer ono je ovisilo o eventualnom prekoračenju predviđenog vremena, o duljini diskusija i o pauzama što ih je svaki »chairman« odredio po svom diskrecionom pravu. Tako je poneki predavač ostao prikračen u broju slušača, a prikraćeni su bili i mnogi sudionici, koji iz navedenih razloga nisu stigli da ga čuju. Unatoč tome, sve u svemu, nitko nije bio nezadovoljan, iako su neki referati po svom nivou mogli i izostati.

Rad kongresa bio je — po običaju — dopunjen i panel-diskusijom drugog dana kongresa, od 8 do 10 na večer, o temi »Osnovna izobrazba nastavnika engleskog kao stranog jezika. Koji su njeni najvažniji aspekti?« Voditelj diskusije bio je W. R. Lee, a među 12 članova »okruglog stola« bila su i dva predstavnika Zagrebačkog sveučilišta, Mirjana Vilke i Klara Montani. Bila je to neformalna diskusija, u kojoj je svaki član »okruglog stola« iznio svoje stanovište ili iskustva, bez pretenzije na neki zaključak. U drugom dijelu diskusije mogli su sudjelovati — pa i sudjelovali su — i pojedinci iz auditorija.

Usporedo s održavanjem kongresa bila je organizirana i manja izložba stručne literature.

Konačno, nekoliko riječi i o društvenom aspektu kongresa. Prve večeri bio je priređen prijem u društvenim prostorijama hotela Gellért uz srdačnu dobrodošlicu organizatora i raskošan bife. To je bila prilika da se u neformalnom okviru i dobru raspoloženju obnove stara i sklope nova poznanstva i veze među kolegama pa da se i na taj način iniciraju novi oblici suradnje. To i jest jedna od svrha takvih međunarodnih sastanaka.

Kongres je zaključen govorima organizatora, u kojima su oni rezimirali razne oblike rada, izrazivši nadu da će se na slijedećem kongresu (u Francus-

koj) okupiti velik broj sadašnjih a i drugih sudionika i nastaviti uspješan rad te međunarodne organizacije nastavnika engleskog jezika, koja je dosadašnjom djelatnošću potvrdila opravdanost svoga postojanja

Klara Montani

IV međunarodni kongres nastavnika njemačkog jezika

IV međunarodni kongres nastavnika njemačkog jezika održan je u Kielu od 4. do 9. kolovoza ove godine. Prisustvovalo mu je oko 600 sudionika iz 42 zemlje sa svih pet kontinenata. SFR Jugoslaviju zastupalo je 19 profesora njemačkog jezika iz Zagreba, Ljubljane, Beograda, Novog Sada, Maribora, Kikinde i drugih gradova.

Kongres je organizirao Međunarodni savez profesora njemačkog jezika (IDV — Internationaler Deutschlehrerverband) u zajednici s Pedagoškom akademijom u Kielu i Stručnim savezom za žive strane jezike (FMF — Fachverband moderne Fremdsprachen).

Prvi kongres IDV-a održan je 1967. u Münchenu, drugi dvije godine kasnije u Leipzigu, a treći 1971. u Salzburgu. Zadatak ovogodišnjeg sastanka u Kielu bio je da predstavnici nacionalnih udruženja ocijene sve što se u proteklom roku nastojalo učiniti, što se planiralo i što se postiglo. Na temelju zajednički stvorenih zaključaka sastavit će se radni program za rad društva.

Kako bi svačije iskustvo i mišljenje došlo do izražaja i kako bi zadovoljio interese svih prisutnih, organizator je dio rada kongresa podijelio u sekcije. Iz istih razloga na kongresu su bili zastupani nastavnici osnovnih, srednjih i visokih škola, germanisti i lingvisti iz zemalja s različitim društvenim uređenjem, a zajednički rad na kongresu, susreti i diskusije u izvankongresnim aktivnostima trebali su im omogućiti da se upoznaju sa stanjem u nastavi njemačkog jezika u drugim zemljama, da ih aktiviraju i potaknu na suradnju. Težište praktičnog stručnog rada mora i dalje ostati na nacionalnim udruženjima, a IDV preuzima zadatak da njihova nastojanja sistematski potpomaže, da upozna ostale s radom pojedinih udruženja, da uspostavi suradnju među njima itd.

Glavna tema kongresa u Kielu bila je: Osnovna pitanja metodike nastave njemačkog jezika i njena primjena u praksi. U toku pet dana, koliko je trajao kongres, okvirne teme bile su:

1. G. Korlen (Švedska): Promjene u germanistici
2. A. Szulc (Poljska): Direktno ili indirektno — stara dilema u novom svjetlu.
3. J. Juhász (Madžarska): Opći problemi kontraktivnosti. Uz ovo predavanje nadovezalo se devet paralelnih referata s temama kao, na primjer: a) Interferencija u glasovnom sistemu, b) Interferencija u leksičkom sistemu, c) Analiza pogrešaka itd.
4. R. Valette (SAD): Ciljevi učenja, individualizacija i kontrola učinka. Među koreferatima bili su: a) Kontrola učinka, b) Standardizirani testovi u nastavi njemačkog jezika, c) Problematika didaktičkog vrednovanja lingvističkih istraživanja — itd.

Poslije podne radile su sekcije u skupinama, koje su imale radne teme bliske onima iz referata. Na kraju radnog dijela dana bio je organiziran slobodan forumski rad. Zadnjeg dana održana je panel-diskusija o temi: Književnost i društvo. Večeri su bile ispunjene raznovrsnim programom. Bila su to primanja za sudionike kongresa (kod gradonačelnika, u Klett Verlag), vožnja brodom po Kielskom fjordu, večer s pantomimičarom R. Scharreom s temom »Vježbanje vokabulara« (čudesna kombinacija didaktike i umjetnosti), te nastup zbora narodnih pjesama iz Lübecka. Kruna svih izvankongresnih aktivnosti bili su izleti prema izboru: na Halige (sjevernofrizijske otoke), u Lübeck ili u Noldemuseum. Izleti su bili pripremljeni uvodnim predavanjima s projekcijama.

Za čitavo vrijeme održavanja kongresa razne zainteresirane izdavačke kuće priređivale su izložbe.

A. K.

Seminar za nastavnike ruskog jezika u Primoštenu

Četrdeset nastavnika ruskog jezika našlo se na republičkom seminaru od 17. do 23. I 1974. u Primoštenu. Voditelji seminara, a ujedno i predavači

nekih tema bili su prof. Mladen Dolenc i prof. Stanka Pavuna. Program seminara obuhvaćao je govorne, gramatičke i fonetičke vježbe, koje su se odvijale po skupinama, a predavači su bili sovjetski stručnjaci Evgenija Grigorevna Osipova iz Doma sovjetske kulture u Beogradu, Faina Ivanovna Levenec i Boris Ivanovič Fominih.

Teme zajedničkih sastanaka bile su: »Neki novi aspekti novog nastavnog plana i programa«, »Osvrt na novi udžbenik za V razred«, »Upoznavanje s tečajem po AVGS metodi« autora Horga-Pavuna-Guberina, »Integrirani udžbenik za strani jezik«, »Stupnjevi usvojenosti gradiva u stranom jeziku« i »Ciljevi i zadaci stranog jezika s posebnim osvrtom na odgojne zadatke nastave«. U tijeku seminara polaznicima je omogućeno slušanje predavanja prof. Petra Guberine o značenju AVGS metode u nastavi stranih jezika, jer se istodobno u Primoštenu održavao i seminar za nastavnike stranih jezika po spomenutoj metodi.

Nastavnici su dali i prikaze praktičnih predavanja za VI razred uz mentorstvo sovjetskih stručnjaka, obuhvaćivši sva tri sata, obradu štiva, utvrđivanje i obradu gramatike uz štivo »Semafor«, a Faina Ivanovna Levenec dala je takve prikaze za štivo »Dolazak ujaka« s mnogo prigodnih vježbi i popratila ih veoma korisnim didaktičkim uputama.

Polaznike seminara obradovao je nagovještaj u predavanju prof. Mladena Dolenca o pripremanju tzv. integriranog udžbenika za nastavu stranog jezika, koji će obvezatno sadržavati priručnik za nastavnike, magnetofonske trake, dija-filmove, grafičke folije, potrebne aplikacije i slike, radne bilježnice i kontrolne zadatke.

Početni tečaj ruskog jezika po AVGS metodi demonstrirala je prof. Stanka Pavuna pa su se nastavnici upoznali s tim načinom rada.

Novom nastavnom planu i programu zamjerene su neke općenitosti kao »...najčešće strukture...«, pa bi to trebalo izbjeći dobrim udžbenikom, koji bi naglasio te najčešće strukture u svim područjima, a ne da se to prepušta nastavnicima, koji se po iskustvu i spremnosti razlikuju.

Po mišljenju mnogih seminar je uspio i programom i organizacijom, mjestom, vremenom i brojčano. Ohrabruje činjenica da se broj sudionika seminara svake godine povećava, iako je konstatirano da u Hrvatskoj djeluje oko

400 aktivnih nastavnika ruskog jezika, dok ih se na seminaru našlo tek 40.

Anketa s nizom pitanja vezanih uz seminar, koju su polaznici seminara popunili na svršetku rada, nakon obrade svakako će svojim primjedbama i prijedlozima pomoći organizatoru u budućem radu.

E. Lj.

Seminar za nastavnike engleskog jezika u Osijeku

Od 17. do 22. siječnja ove godine održan je u Osijeku seminar za nastavnike engleskog jezika s područja Slavonije i Baranje. Prisustvovalo mu je 46 nastavnika osnovnih škola i 9 nastavnika srednjih škola.

Kako na području slavonske regije ne postoji pogodan stacionar, pogotovo ne u zimskim mjesecima, seminar se morao održati u osnovnoj školi »Boris Kidrič« u Osijeku. Iako se radilo veoma intenzivno, dopodne i popodne, uključivši i subotu i nedjelju, broj polaznika seminara nije opadao sve do zadnjeg dana. Mnogi nastavnici dolazili su svakog jutra iz obližnjih mjesta da bi se kasno uveče vraćali autobusima ili vlakovima svojim kućama. Međutim, nitko se nije žalio. Ono što je seminar pružao bilo je vrijedno i takvih žrtava.

Izvanredno dobar tim predavača-stručnjaka uspio je za to kratko vrijeme upoznati nastavnike s najnovijim kretanjima u metodologiji nastave stranih jezika kao i osvježiti njihovo znanje engleskog jezika.

John Shorter (Britanski savjet, Zagreb) prikazao je nastavnicima primjenu knjige »English in Situations« od R. O'Neilla, služeći se tom knjigom u radu sa skupinama polaznika. Tako su nastavnici istodobno obogatili svoje jezično znanje i upoznali novi pristup vježbanju gramatičkih struktura. vezano uz situacije koje jasno određuju izbor pojedinih struktura.

George McCready (Američka ambasada, Varšava) oduševio je polaznike seminara svojim bogatim nastavičkim iskustvom i spremnošću da im pomogne u iznalaženju novih pristupa, metoda i tehnika u nastavi engleskog jezika. Demonstrirajući rad s učenicima osmog razreda osnovne škole i primjenjujući sličan pristup u radu s nastavnicima u skupinama, G. McCready je istaknuo važnost motivacije pri učenju jezika

ako želimo da taj jezik za učenike zaista postane sredstvo komunikacije.

Mary Hines (Filozofski fakultet, Niš) upoznala je nastavnike s vrlo zanimljivim pristupom svladavanju govornog jezika putem igrokaza, vođene i slobodne improvizacije. Svojim »skitovima« (kratkim igrokazima), punim mašte i humora, pokazala nam je koliko jezik koji poučavamo mora biti živ i stvaran. Ako želimo naučiti učenike govoriti na stranom jeziku, moramo ih staviti u situaciju u kojoj će osjetiti potrebu da nešto kažu.

Alun Rees (Britanski savjet, London) pokazao je nastavnicima kako vježbanje izgovora i intonacije može biti zabavno i zanimljivo ako nastavnik primjenjuje različite oblike rada i ako unese malo humora u tu inače dosadnu komponentu nastave jezika.

Svi polaznici seminara slažu se u mišljenju da je ovaj seminar bio izvanredno uspješan i koristan za njihovo stručno i metodičko usavršavanje. Osnovni razlog tome je praktična primjena novih metoda i tehnika na samim polaznicima seminara, uz vrlo malo teorijskih objašnjenja.

Nastavnici su se za ovo kratko vrijeme uvjerali i osjetili koliko je u nastavi važna motivacija i kako je neophodno usmjeriti nastavu prema učeniku i njegovim potrebama i mogućnostima, ako želimo da nam nastava bude uspješna.

E. P.

Seminar za nastavnike njemačkog jezika na srednjim školama

Seminar je održan od 21. do 28. IV 1974, a svrha mu je bila upoznati nastavnike s osnovama psiholingvistike i s implikacijama u vezi s integriranim pristupom u nastavi njemačkog jezika.

Seminaru je prisustvovalo 56 nastavnika iz SR Hrvatske i Slovenije, a bili su prisutni i nastavnici s pedagoških akademija, filozofskog fakulteta i ekonomskih fakulteta.

Prof. dr Jung iz Trier, SR Njemačka, odlično je zacrtao temeljne postavke na kojima se zasniva integrirani pristup nastavi stranih jezika. U ovome je promijenjena uloga nastavnika, pa on više nije predavač, već savjetnik, suradnik, koordinator, dijagnostičar, organizator i voditelj nastave.

Određena je promijenjena uloga učelnika. On prestaje biti pasivan slušalac

te postaje subjektom nastavnog procesa i uklopljen je u rad s čitavom svojom ličnošću.

Za nastavnike tehničkih škola je dr Claus Kohler obrađivao *tehnički nje-mački jezik* i razmotrio razlike između govornog i pisanog tehničkog jezika, obrade tekstova i posebne vrste vježbe, te gramatičke specifičnosti u tehničkom jeziku.

Dr Kohler govorio je o specifičnosti-ma tehničkog jezika, pa su u nizu razgovora nastavnici mogli prodiskutirati sve one probleme koji su se javljali u seminaru i u njihovoj praksi.

Osim predavanja bio je organiziran i grupni rad, u toku kojeg su se nastavnici upoznali s pojedinim aspektima projekta »kreativno učenje«. Pokazalo se da smo, mada je bilo grešaka u izvođenju eksperimenta, na dobrom putu te da treba dalje usavršavati i razradivati metodologiju grupnog rada. Doneseni su i zaključci, za koje smatramo da će poslužiti kao daljnji temelj i za unapređivanje nastave nje-mačkog jezika i za usavršavanje nastavnika.

D. C.

Skup slavista Srbije

Od 25. do 27. januara 1974. održan je na Filološkom fakultetu u Beogradu tradicionalni januarski Skup slavista Srbije, deseti po redu. Organizator ovog Skupa, kao i svih prethodnih, bilo je Slavističko društvo SR Srbije, čije članstvo sačinjavaju prvenstveno stručnjaci za istočne i zapadne slavenske jezike i književnosti, naučni radnici i nastavnici, mada se u članstvu Društva nalaze i stručnjaci za južnoslavenske jezike i književnost, prvenstveno oni koji se bave proučavanjem međuslavenskih jezičnih i književnih veza i uticaja. Po prirodi stvari najveći broj članova čine rusisti. Stoga ovi godišnji skupovi slavista, kao i mesečni plenarni sastanci, tretiraju prvenstveno rusističku naučnu i stručnu problematiku, mada nisu retke ni teme iz polonistike, slovakistike, bohemistike, ukrainistike, rusinistike, a isto tako i iz jugoslavistike. Slavističko društvo SR Srbije ima 36 podružnica, koje u većoj ili u manjoj meri razvijaju i svoju samostalnu stručnu i organizacionu delatnost. Rusisti, članovi Slavističkog društva SR Srbije, u većini su i čla-

novi rusističke sekcije Društva za strane jezike i književnosti SR Srbije, tako da se mnogi poslovi, prvenstveno poslovi stručne prirode, obavljaju zajednički, pod imenom oba društva, jer su njihovi nosioci najčešće isti ljudi.

Na ovogodišnjem Skupu slavista Srbije uzeli su učešća, kao i na prethodnim skupovima, predstavnici rusista i iz drugih republika — Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Makedonije i Crne Gore, od kojih su neki podneli i referate (prof. dr Antica Menac, mr Olga Brajičić).

Prvi dan rada bio je posvećen temama iz književnosti. Prof. dr Đorđe Živanović govorio je o Magaraševićevom »Pregledu ruske književnosti«, a prof. dr Milosav Babović, predsednik Slavističkog društva SR Srbije, o osnovnim principima Lenjinovog shvatanja umetnosti. Tri referata bila su posvećena Majakovskom u povodu 80. godišnjice njegova rođenja. Prof. dr Mila Stojnić govorila je o pesničkom »ja« V. Majakovskog, prof. dr Sava Penčić o temi rata u poeziji Majakovskog i Stojadin Kostić o poemi Majakovskog »Na sav glas«.

Drugi dan rada bio je posvećen lingvističkim i lingvometodičkim pitanjima. Osnovni referat podnela je prof. dr Antica Menac (Zagreb). Ona je govorila o kontrastivnoj analizi ruskog jezika, iznevši osnovne metodološke pretpostavke ove analize kod nas, a svoje izlaganje ilustrovala je na materijalu nekoliko sintaksičkih konstrukcija u više evropskih jezika. U drugom delu svoga izlaganja prof. Menac je govorila o programu kontrastivnih proučavanja ruskog i našeg jezika koja su započeta na Katedri za ruski jezik Filozofskog fakulteta u Zagrebu, o kontrastivnoj problematici VIII kongresa jugoslavenskih slavista, koji će se održati u Zagrebu maja 1975. godine, kao i o međunarodnom simpozijumu o kontrastivnom proučavanju ruskog i drugih jezika, koji će se održati takođe u Zagrebu u jesen 1975. godine u organizaciji Međunarodne asocijacije nastavnika ruskog jezika i književnosti (MAPRJaL) i Saveza slavističkih društava Jugoslavije. Drugi referent, prof. dr Natalija Radošević, govorila je o proučavanju pojava interferencije s psiholingvističkog stanovišta. Mr Olga Brajičić (Nikšić) govorila je o tome koje sintaksičke strukture savremenog ruskog književnog jezika odgovaraju adnominalnim rečenicama savremenog srpskohrvatskog književnog jezika s

vezničkim zamenicama *koji i što*. Bogdan Terzić se dotakao nekih pitanja konfrontacionog (kontrastivnog) proučavanja ruskog i srpskohrvatskog jezika (tretiranje tih proučavanja kao lingvističkog programa, a ne kao nastavnog metoda; neophodnost pristupanja izradi kartoteke interferencije; potreba daljeg proučavanja metodoloških pitanja s obzirom na isticanje izvesnih razlika između kontrastivnih i konfrontacionih proučavanja u radovima nekih čehoslovačkih rusista, v. »Ruský jazyk«, r. XXIV/XXVI/, 1973—74, 3, str. 134; značaj rada na kontrastivnom projektu zagrebačke Katedre za ruski jezik i mogućnosti interkatedarske saradnje). Hosana Vujadinović govorila je o mogućnostima korišćenja književnog teksta za strukturalne vežbe u nastavi ruskog jezika.

Treći dan rada bio je posvećen organizacijskim pitanjima. Izvestan broj prosvetnih savetnika i predstavnika podružnica podneo je izveštaje o položaju ruskog jezika u pojedinim krajevima SR Srbije i o problemima njegove nastave u osnovnim i srednjim školama. U veoma živjoi diskusiji pokrenut je čitav niz pitanja u vezi s pomenutim izveštajima, usvojeni su zaključci i donet plan rada Društva za naredni period. Skup je završen tradicionalnim sastankom bivših studenata slavistike Filološkog fakulteta u Beogradu, kao i drugih učesnika Skupa, s nastavnicima Odsjeka za slavistiku Filološkog fakulteta u Beogradu.

B. T.

Seminar za nastavnike engleskog jezika na srednjim školama

Seminar je održan u Brelima od 14. do 20. IV 1974. Svrha mu je bila: primjena projekta »kreativno učenje« u integriranom pristupu nastavi stranih jezika, a u svrhu ugradnje u nastavni program za engleski jezik.

Seminaru je prisustvovalo 65 nastavnika srednjih i visokih škola i instituta iz SR Hrvatske, Srbije te Bosne i Hercegovine. Održana su dva plenarna predavanja: »Integrirani pristup nastavi« (prof. Vladimir Poljak) i »Grupni rad — metodologija i organizacija« (Patrick Early).

U ostalo vrijeme rad se odvijao u 3 odjela, u kojima su radili nastavnici u 5 skupina s voditeljem. Poslije podne

radile su zasebne manje skupine od 2 do 5 nastavnika sa 2 mentora na pojedinih zadacima. U okviru njih trebalo je postaviti ciljeve i sadržaje rada na projektu, te razraditi metodologiju obrade sadržaja i metodske pripremu za rad u razredu.

Sadržaji su se temeljili na projektu »Kreativno učenje« pa su iskustva nastavnika koji su radili na tom projektu i uočene greške, razrađene ovom prilikom, postale temelj daljnjeg rada na provođenju eksperimenta.

U ovom seminaru, koji se održavao neposredno nakon VII kongresa SKH, bilo je mnogo razgovora o idejno-političkoj platformi nastave stranog jezika, pa su postavljene i idejne koncepcije, a raspravljena su i temeljna načela reforme škole.

U okviru seminaru stavljena je sudionicima na raspolaganje priručna biblioteka i organiziran prostor s čitaonicom, pa su nastavnici imali priliku da se upoznaju s raznim nastavnim sredstvima i da nauče rukovati njima.

Smatramo da je ovaj seminar dao najbolji doprinos daljnjoj razradi eksperimenta na integriranom pristupu, pa će služiti kao baza za diskusije o programu nastave engleskog jezika u srednjim školama.

D. C.

Interkatedarsko savjetovanje slavista u Sarajevu

Običaj je da se u nekom od naših gradova u kojem postoje slavističke katedre povremeno održi savjetovanje slavističkih katedara s područja Jugoslavije. Nakon dužeg vremena nedavno je takvo savjetovanje, potaknuto od Odsjeka za slovenske jezike i književnost sarajevskog Filozofskog fakulteta, održano u Sarajevu u prostorijama istog fakulteta na dane 31. V i 1. VI 1974.

S jednim ili s više predstavnika na tom su savjetovanju bile zastupane sve slavističke katedre u našoj zemlji, a to znači s fakulteta u Ljubljani, Zagrebu, Zadru, Sarajevu, Novom Sadu, Beogradu, Prištini i Skoplju. To govori o nužnosti takvih »vidanja« i razgovora. (Ne može se odmah reći »i dogovora«, jer dogovor nije nešto što se unaprijed stvara — on može biti posljedica sazrelih okolnosti za neku stvar.)

Iz Zagreba su s Odsjeka za slavenske jezike i književnosti na savjetovanju sudjelovali predstavnici svih triju katedara — Katedre za ruski jezik, Katedre za rusku književnost i Katedre za zapadnoslavenske jezike i književnosti. S prvih je dviju katedara sudjelovao po jedan predstavnik, a s treće dva — jedan predstavnik bohemistike i jedan polonistike. Među predstavnicima, dakle, nije bilo nijednog studenta; razlog jednostavan — nije bilo financijskih sredstava.

Na savjetovanju su dotaknuta ili razmotrena mnoga važna pitanja. To je bilo dobro i nužno, ali je to ujedno i razlog što su zaključci, doneseni drugog, posljednjeg dana savjetovanja, nekako općeniti, iako je i konkretno zaključeno da svaka katedra pošalje svim ostalima dokumentaciju koja se odnosi na strukturu, režim studija i verifikaciju znanja, da pošalje popis magistarskih radova i doktorskih disertacija koje su u toku, kao i svih onih koje su poslije rata na području slavistike kod nas obranjene, da se svakih šest mjeseci u sjedištu Koordinacionog odbora slavističkih katedara SFRJ izdaje Slavistički interkatedarski bilten, a potaknuto je i osnivanje jugoslavenske slavističke publikacije.

Tekst zaključka pod brojem II glasi: »Za formiranje stručnjaka slavista ocenjeno je kao obavezno sticanje znanja iz šire oblasti slavistike (uporedne gramatike, staroslovenskog jezika, materinog jezika). Ako je glavna struka budućeg slaviste jedan od istočnoslovenskih jezika, potrebna su znanja i jednog od zapadnoslovenskih jezika, a neophodna je komponenta jednog od južnoslovenskih jezika govorne sredine u kojoj taj jezik uči. Ako je glavna struka budućeg slaviste jedan od zapadnoslovenskih jezika, potrebna su znanja i jednog od istočnoslovenskih jezika, a neophodna je komponenta jednog od južnoslovenskih jezika govorne sredine u kojoj se taj jezik uči. (U vezi sa ovim stavovima bilo bi poželjno podizati postojeće lektorate iz zapadnoslovenskih i istočnoslovenskih jezika do stepena drugog glavnog predmeta.) U obrazovanju stručnjaka slaviste treba dati odgovarajući prostor lingvističkom i književnom obrazovanju.« To govori zapravo o nejednakoj strukturi studija slavistike na raznim slavističkim katedrama i odsjecima u državi. To također govori o tome da

neprimjenjivanje ove oštre preporuke nema nikakve posljedice u administrativnom smislu — što je i normalno. To je preporuka koja govori da bi bilo dobro za samu slavističku nauku kad bi davala slavista onakvog profila i da je šteta ako ga ne daje, ali je činjenica da svi fakulteti kod nas nemaju zasad objektivnih okolnosti da ga daju.

S tim u vezi treba reći da je struktura slavistike na Filozofskom fakultetu u Zagrebu sada upravo onakva kakva se preporučuje u zaključcima, što opet ne znači da je ne treba mijenjati ako praksa pokaže da je to potrebno.

Zaključeno je na kraju da će slijedeći domaćini onakvog savjetovanja za dvije godine biti skopski slavisti.

M. P.

Seminar tehničkog engleskog jezika — Crikvenica 1974.

Uz sudjelovanje 45 učesnika, nastavnika engleskog jezika srednjih tehničkih škola i fakulteta iz SR Hrvatske, SR Slovenije, SR Bosne i Hercegovine, SR Srbije i SR Makedonije te predavača iz Velike Britanije i SAD održan je od 15. do 21. rujna 1974. seminar za engleski tehnički jezik.

Prošle je godine na seminaru donesen zaključak da se oformi tim koji će raditi na izradi udžbenika za engleski tehnički jezik. Projekt je obuhvaćao dva stupnja:

1. izradu materijala za 3. razr. tehničkih škola,
2. izradu usmjerenog materijala za 4. razr. tehničkih škola.

Radni materijal trebalo je da bude dovršen do seminara ove godine i prezentiran na tom seminaru. Tim, u sastavu prof. Zlata Kipčić, prof. Mia Gottwald, prof. Nevenka Murgić, prof. Louis Trimble, University of Washington, Seattle, USA, kao konzultant i mr. Davorka Celmić, savjetnik u Zavedu za unapređivanje stručnog obrazovanja SRH, pripremio je radni materijal prvog stupnja i prezentirao ga na seminaru. Radni se materijal sastoji od pisanog teksta i vježbi, radnih listova za učenike, magnetofonske vrpce sa snimljenim tekstom i ilustrativnog materijala u obliku grafo-folija.

Pripremljeno je 12 jedinica. U toku deset demonstracija prikazano je svih deset tekstova i najčešći tipovi vježbi kao i najvažnije jezične karakteristike engleskog tehničkog jezika.

Osim demonstracija radnog materijala, prof. Louis Trimble i prof. Henry Widdowson, Edinburgh University, održali su i teorijska predavanja o bitnim karakteristikama engleskog tehničkog jezika.

Svi su učesnici seminara aktivno sudjelovali u radu grupa, gdje su diskutirali o prikazanom materijalu i pokušali ga evaluirati.

Autori su zajedno s vođama grupa diskutirali o primjedbama učesnika i na temelju tih primjedbi donijeli zaključke o nekim izmjenama i dopunama.

Na posljednjoj plenarnoj sjednici vođe grupa pročitali su izvještaje o radu svojih grupa, a autori su odgovorili na primjedbe i dali još jednom sva potrebna objašnjenja o principima na kojima je materijal izrađen. Na kraju su doneseni ovi zaključci:

1. Prikazani materijal je vrlo dobar i koristan. Budući da je raden na principima integriranog i multimedijalnog pristupa nastavnom procesu s elementima kreativnog učenja, mnogo će pridonijeti unapređivanju nastave ne samo engleskog jezika, nego i ostalih stručnih predmeta.
2. Ovakvi su seminari ne samo korisni, nego i nužno potrebni, i treba ih i dalje održavati jednom godišnje.
3. Slijedeće će se godine seminar održati na radnom materijalu usmjerenog engleskog tehničkog jezika za 4. razr. tehničkih škola.
4. U jesen 1976. trebalo bi održati seminar s ponovnom evaluacijom ovogodišnjeg radnog materijala, ali nakon jednogodišnjeg iskustva u radu s kompletnim udžbenikom i svim popratnim audio-vizuelnim pomagalicama.
5. Na ovakve seminare treba pozvati sve nastavnike engleskog jezika iz srednjih tehničkih škola ne samo iz SR Hrvatske, nego i iz svih republika kako bi se i dalje mogla izmjenjivati dragocjena iskustva.

Z. K.

Prikazi knjiga

Mirjana Vilke:

Aktualnost pogleda Wilge Rivers na nastavu stranih jezika

(Uz njezine dvije objavljene knjige¹)

U vrijeme kad su ideje o važnosti primjene psiholingvistike u nastavi stranih jezika počele prodirati i među nastavnike u razredima, možda će biti zanimljivo podsjetiti se na rad Wilge Rivers, odličnog poznavaoa lingvistike i psihologije i iskusnog praktičnog nastavnika francuskog jezika.

U svojoj knjizi »Psiholog i nastavnik stranog jezika«² objavljenoj prvi put u izdanju The University of Chicago Press 1964. na engleskom jeziku, ona analizira postavke audiolingvalne metode i svaku od tih postavki kritički ispituje s aspekta suvremenih teorija učenja, imajući u svakom trenutku u vidu praktični zadatak da pomogne nastavniku i učeniku stranog jezika.

Ta je knjiga napisana prije devet godina. Netko bi mogao primijetiti da je s obzirom na razvoj znanstvene misli zastarjela. Međutim, autorica u knjizi daje odgovore na pitanja i dileme koje su za nastavnike stranih jezika aktualni i danas i kojima se ponekad ne mogu naći rješenja.

Već je sama struktura knjige zanimljiva. Autorica iznosi osnovne postavke audiolingvalne metode, onako kako su ih definirali glavni pobornici te metode (Brooks, Politzer, Fries i drugi) i onda svakoj od tih postavki posvećuje jedno ili više poglavlja u kojima je vrednuje i analizira. Autorica analizira slijedeće postavke:

1. učenja stranih jezika je u osnovi mehanički proces formiranja navika;
2. jezične vještine najbolje se uče ako se jezik predstavlja najprije u govornom, a zatim u pisanom obliku;

¹ Wilga Rivers: *The Psychologist and the Foreign Language Teacher*. The University of Chicago Press, 1964.

Wilga Rivers: *Teaching Foreign Language Skills*. The University of Chicago Press, 1964.

² W. M. Rivers, *The Psychologist and the Foreign Language Teacher*.

3. analogija je bolja osnova za učenje jezika nego analiza;

4. značenja koje riječi jednog jezika imaju za izvornog govornika mogu se naučiti samo u vezi s kulturom naroda koji taj jezik govori.

Prije analize tih postavki autorica u posebnom poglavlju iznosi razna gledanja o tome što je zapravo jezik i tu uzima u obzir stavove vodećih lingvista (Joosa, Anshena, Bloomfielda, De Saussurea), te istaknutih psihologa (Skinnera, Millera, Gallantera, Pribramna, Pavlova, Osgooda, Mowrera itd.). Ti su stavovi kasnije u analizi postavki audiolingvalne metode uvijek prisutni kad autorica daje sugestije kako da se modificiraju ili poboljšaju tehnike audiolingvalne metode putem rezultata psiholoških i lingvističkih teorija i škola.

Napose treba naglasiti da autorica vrlo rijetko stoji na pozicijama čiste audiolingvalne metode, iako bi se to po pojedinim citatima izvađenim iz konteksta (što rade mnogi koji je citiraju u svojim napisima) moglo lako zaključiti. Ona se ne slaže sa Skinnerovim stavom da se verbalno ponašanje može objasniti u okviru ponašanja uopće i tvrdi da Pavlov nije nikad smatrao da se uvjetni refleksi koje je proučavao pri ponašanju pasa mogu primijeniti na funkcije govora kod čovjeka, što je Skinner zapravo učinio.

U svojim praktičnim prijedlozima kako da se unaprijede pojedini aspekti nastave stranih jezika autorica se priklanja stavovima neobehaviorista Osgooda i Mowrera, koji važnu ulogu u definicijama verbalnog ponašanja pripisuju posrednim i emocionalnim procesima. Ti procesi nemaju fizičke karakteristike, nisu opipljivi, ali se mogu izvesti, pa čak i proučavati preko njihovih vanjskih manifestacija.

W. Rivers posebno osuđuje metode kao što je Politzerova, koje ne vode brige o značenju i koje smatraju da se u nižim stadijima učenja jezika razumijevanje može svesti na minimum, a pažnju da treba posvetiti gotovo isključivo razvoju automatskih »responsea«.

»Mnogi eksperimenti pokazali su da razumijevanje onoga što se uči pomaže pamćenju. Ako nastavnik ne daje nikakvih objašnjenja, učenik će sam doći do određenih zaključaka o onom što se uvijek bava, zaključaka koje nastavnik ne može kontrolirati ako se o njima u toku nastave ne govori i koje,

prema tome, ne može ni ispraviti ukoliko se temelje na krivim pretpostavkama.«³

Autorica smatra da se nastavnik stranog jezika suočava s dvostrukim problemom. On prije svega mora učenika uputiti u točne formule izražavanja na stranom jeziku, a zatim mora u njemu pobuditi želju da komunicira na tom jeziku. Jedina uspješna metoda za rad u razredu jest ona koja pruža mogućnosti za uspješan rad na oba ova područja.

W. Rivers smatra da se učenje stranog jezika odvija na dvije razine — mehaničkoj i na razini na kojoj dolazi do izražaja razumijevanje o tome kako se uči i što se uči. Obje ove razine treba uzeti u obzir u organiziranju nastave stranog jezika ako želimo »da učenici upotrebljavaju jezik točno i okretno u raznim životnim situacijama.«⁴

Na drugom mjestu autorica kaže: »Drilovi rečeničnih uzoraka i učenje dijaloga napamet, pomoću čega se učenici uvježbavaju da proizvode točne 'response', ne vodi samo po sebi do slobodne upotrebe jezika u različitim situacijama.«⁵

W. Rivers vjeruje da se uči i putem pogrešaka, a ne samo putem točnih odgovora, što je jedna od teza pobornika audiolingvalne metode. Inzistiranje na bloomfieldijanskom pojmu »overlearning« može lako dovesti do zamora učenika, i to zamora emocionalne, a ne fizičke prirode.

S našeg današnjeg stanovišta značajan je i njezin stav u vezi s oralnim pristupom jeziku. U trenutku kad je iskustvo s generacijama učenika pokazalo da inzistiranje na predugom oralnom periodu ne donosi uvijek najbolje rezultate i da tekst može biti od velike pomoći i u ranijim stadijima, začuđuje činjenica da je autorica bila toga svjesna i u doba najveće popularnosti audiolingvalne metode. »Ako učenik ovisi samo o auditivnim signalima u ranim stadijima učenja stranog jezika, to za njega predstavlja veći napor negoli se to obično pretpostavlja. Od njega se očekuje da jasno čuje i u sebi zadrži svaki element materijala koji je predstavljen oralno, kako bi ga mogao točno reproducirati. To je više od onog što se u toku komunikacije događa u materinskom jeziku. Tamo on

³ *Ibidem*, p. 152.

⁴ *Ibidem*, p. 50.

⁵ *Ibidem*, p. 73.

čuje izvjesne elemente sintakse, koje povezuje s drugima i prepoznaje kontekst iz cjelokupne situacije. Na taj način nadoknađuje ono što ne čuje. Kako u stranom jeziku to nipošto nije slučaj, dugo razdoblje u kojem se materijal prezentira samo oralno, može u učeniku izazvati napetost i nervozu, koja će ga spriječiti u njegovu naporu da asimilira i zapamti ono što je čuo. To posebno vrijedi za srednje škole, gdje učenik ima za sobom šest ili sedam godina vježbe da informacije crpi iz pisanog materijala ili da te informacije bilježi da bi ih mogao upamtiti. Učenik će u takvom predugom razdoblju oralnog usvajanja jezika sam praviti bilješke koje su često pogrešne ili će izraditi svoj vlastiti sistem vizualnih predodžbi onog što se u razredu uvježbava, predodžbi koje nisu dostupne nastavniku i koje su vrlo često izvor pogrešaka.⁶

Naši nastavnici koji u I razredu gimnazije započinju s drugim stranim jezikom vjerojatno će se složiti s tim tvrdnjama W. Rivers. Mi, međutim, u našim školama, osim u rijetkim slučajevima, nismo nikad ni stajali na pozicijama ekstremne audiolingvalne metode, pa tako ove riječi za većinu nastavnika i neće biti signal da nešto treba mijenjati, već prije potvrda njihovih intuitivnih stavova.

Čitava je knjiga i posvećena u prvom redu učenju stranih jezika u srednjim školama, jer autorica misli da je nastava stranih jezika u srednjoj školi bit cjelokupne nastave stranog jezika.

Ne smijemo zaboraviti da W. Rivers uzima u obzir prilike u Sjedinjenim Državama Amerike prije devet godina. Kod nas učenici stječu osnovna znanja iz stranih jezika već u toku osnovnog školovanja. Prema tome, situacija nije istovjetna s onom za koju piše W. Rivers. Ali i unatoč tome ograničenju u vezi s ulogom srednje škole u nastavi stranih jezika, knjiga može biti od velike pomoći nastavnicima stranih jezika, osobito onih u srednjoj školi. Posebno je vrijedan onaj dio knjige u kojem autorica analizira emocionalni element koji kod učenika srednje škole postoji u procesu učenja stranog jezika i u kojem ličnost nastavnika i njegov odnos prema učeniku igraju presudnu ulogu.

S tim u vezi autorica posvećuje veliku pažnju motivaciji učenika, pa čak i neke tehnike rada, na primjer rad

⁶ *Ibidem*, p. 160.

u fonolaboratoriju analizira kroz prizmu motivacije.

Glavna je teza ove knjige da je nastava stranog jezika, kojoj je cilj komunikacija, u biti odnos između pojedinih ljudskih bića, a ne samo učenje napamet i ponavljanje fraza i vježbanje struktura. Ljudski faktor je u procesu nastave od najveće važnosti i zbog toga će dobar nastavnik u korištenju svih tehnika rada voditi brigu o ličnosti učenika, kao i o svojoj vlastitoj. W. Rivers završava svoju knjigu često citiranom rečenicom, u kojoj kaže da bi sat stranog jezika morao biti za učenika »istinsko iskustvo komunikacije, a ne samo još jedan dosadni školski sat više.«⁷

Na kraju autorica u dodatku daje kratak pregled suvremenih teorija učenja. Spominje Thorndikea i njegov zakon efekta, Pavlova i uvjetne reflekske, Hullovu teoriju, Skinnerovo verbalno ponašanje, »Gestalt«—psihologiju, Lewinovu »teoriju polja«, Osgoodovu teoriju, Mowrerovu teoriju »dvaju faktora«, teoriju funkcionalista, teoriju kibernetičkog modela. Time je ova knjiga ne samo izvor praktičnih uputa nastavniku, izvedenih iz fonda znanstvene misli psihologije i lingvistike, nego i vrlo jasan uvod u teorije iz kojih su izvedene teze o psihologiji učenja stranih jezika.

Druga knjiga W. Rivers »Podučavanje vještina u stranom jeziku«⁸ objavljena je i ovaj put u izdanju »The University of Chicago Press« 1968.

Kao što sama autorica kaže u uvodu, knjiga sadržava teoretsku analizu lingvističke i pedagoške osnove nastave stranog jezika i njezin je zadatak da čitaoca-nastavnika i budućeg nastavnika stranog jezika osposobi da shvati osnove pedagogije stranog jezika, kako bi mogao kritički ocijeniti nove ideje i biti dovoljno elastičan da se prilagodi uvjetima koji se mijenjaju.

Iako je knjiga pisana u Australiji, a izdana u Americi i u Londonu, ona je većim dijelom aktualna i u našim uvjetima.

S prvom knjigom zajednički joj je polemički ton kojim je pisana. Autorica sama postavlja pitanja o čitavom nizu problema u vezi s nastavom stranih jezika i daje odgovore koji se temelje na rezultatima lingvistike i psihologije i iskustvu nastavnika.

⁷ *Ibidem*, p. 163.

⁸ W. M. Rivers, *Teaching Foreign Language Skills*, The University of Chicago Press, 1964.

Upravo integracija teorije i prakse ili, bolje, teorija projicirana na nastavnu praksu, čini ovu knjigu vrlo vrijednom. »Metoda prestaje biti uspješna kad se primjenjuje šablonski, prema ustaljenim procedurama u svakoj situaciji... Kad proučavamo razvoj metoda za učenje jezika« — kaže autorica — »vidimo da se ono najuspješnije iz pojedinih metoda koristi ponovno u kasnijem razdoblju, obrađeno i prerađeno, tako da se ono najbolje iz prošlosti ne gubi, nego služi ciljevima sadašnjice.«⁹

I u ovoj je knjizi audiolingvalna metoda kao predmet analize u prvom planu. Autorica je, dakako, klasificira kao proizvod američkog strukturalizma. Ali budući da strukturalizam u vrijeme kad je knjiga pisana nije više zadnja riječ lingvistike, autorica uzima u obzir i transformacijsko-generativnu gramatiku Noama Chomskog i implikacije koje ona ima na učenje stranih jezika. Pitanja relevantna za nastavnika stranog jezika proizlaze iz konflikta strukturalizma i načina mišljenja potaknutog transformacijsko-generativnom gramatikom: uči li se strani jezik uspješnije pomoću induktivnih ili deduktivnih procesa učenja? Je li učenje jezika pitanje formiranja navika ili učenje pravila? Treba li situaciju za učenje stranog jezika strukturirati tako da se učenik stavi u situaciju da daje samo točne odgovore ili učenje uz pogreške igra pozitivnu ulogu u usvajanju stranog jezika? Odgovor nalazi autorica i u jednom i u drugom pristupu. Dileme i nisu dileme, jer jezik je tako kompleksan fenomen da i jedan i drugi stav imaju svoju primjenu. Dakako, autorica ne misli da treba prepustiti intuiciji kada primijeniti jedan, a kada drugi pristup, nego razvija sistem u kojem nalazi svoje mjesto svaki pojedini element i svaka vještina, koja se obrađuje u stranom jeziku.

Tako W. Rivers u okviru tog integriranog sistema razrađuje pristup govoru, čitanju, pisanju, definira ulogu laboratorija i funkciju programiranih materijala, vrednuje ulogu objektivnog testa, način na koji se usvaja gramatika, fonetika i čitav niz pitanja koja zadiru u metodiku nastave stranog jezika.

Iako ideja o integriranom pristupu nastavi u kojem se asimiliraju elementi strukturalističkog gledanja s indirektnim utjecajem TG gramatike nije sa-

mo njezina — u posljednje vrijeme ona postaje preokupacija čitavog niza lingvista i primijenjenih lingvista, među ostalima Wilkinsa,¹⁰ Markwardta,¹¹ Titonea,¹² kod nas R. Filipovića¹³ — W. Rivers tu ideju jedina razrađuje sustavno, promatrajući sve procese u nastavi kroz prizmu takvog pristupa.

Za nastavnika i budućeg nastavnika stranog jezika jednako je važno to da uz tu jedinstvenu lingvističku osnovu autorica dosljedno provodi svoj stav s kojim smo se upoznali još u prvoj knjizi, da je učenik kompletno ljudsko biće koje u prvom redu reagira emotivno i da je za uspješnu nastavu bitno da vodi brigu o tom psihološkom aspektu. Gotovo bismo mogli reći da je cijela knjiga parafraza u nas trenutno vrlo popularne parole da učenik nije objekt nego subjekt nastave. »S obzirom na emocionalne faktore i faktore ličnosti koji igraju ulogu u verbalnoj komunikaciji, spontano izražavanje na stranom jeziku može se razviti samo u ugodnoj i prijateljskoj atmosferi, gdje se učenici osjećaju ugodno i u odnosu prema nastavniku i međusobno. Teme za razgovor moraju biti takve da učenik ima što reći, a to će stimulirati i druge da tome nešto dodaju, ili da iznesu suprotno mišljenje. Nastavnik mora u prvom redu poticati razgovor, a tek onda ispravljati. Razgovor mora voditi tako da su svi učenici u njega uključeni prema svojim individualnim sposobnostima, a on sam mora odoljeti napasti da vodi glavnu riječ u diskusiji.«¹⁴

Ova je knjiga pisana engleskim jezikom, a namijenjena je nastavnicima svih stranih jezika. U njoj nema ilustrativnih primjera, jer oni su uvijek vezani na određeni jezik. Ali oni nisu ni potrebni jer prema intencijama autorice knjiga nije zamišljena kao potpun udžbenik metodike. U vremenu kad se uviđa da su kontrastivne studije i sociolingvistika od velike važnosti za nastavu stranih jezika, potpun prikaz metodike nastave stranog jezika

¹⁰ D. Wilkins, *Linguistics in Language Teaching*, E. Arnold, 1972.

¹¹ A. Markwardt, »Changing Winds and Shifting Sands«, *English Teaching Forum*, L X 1971, pp. 2—5.

¹² R. Titone, »Glosodinamički model jezičnog ponašanja i učenja jezika«, *Strani jezici* br. 2, Školska knjiga, Zagreb 1973, pp. 83—91.

¹³ R. Filipović, »Udio lingvistike u formiranju modernih metoda u nastavi stranih jezika«, *Pedagoški rad*, XXV, Zagreb 1970, 7—8. pp. 375—391.

¹⁴ W. Rivers, op. cit. 7, p. 194.

⁹ W. M. Rivers, op. cit. 7, p. 13.

može postojati samo na relaciji materski jezik — određeni strani jezik.

Autorica u ovoj knjizi razrađuje načela nastave stranih jezika, ne ulazeći u pojedinačne tehnike rada i upravo zbog toga ta bi knjiga morala postojati u biblioteci svakog nastavnika stranog jezika.

I prva i druga knjiga pisane su tako da se kroz njih vidi dosljedan stav autora s obzirom na učenje stranih jezika. Istina je da je autorica u četiri godine — koliko je prošlo između objavljivanja prve i druge knjige doživjela izvjestan zaokret u korist elementarna kognitivnog pristupa učenju jezika a na račun mehaničkog.

Ali budući da i u prvoj knjizi vrlo često argumenti logike, zdravog razuma i nastavničkog iskustva prevladavaju nad dogmama audiolingvalne metode, zaokret je zapravo više formalan, a manje bitan u upotrebi drukčije terminologije koja se kroz to vrijeme razvila pod utjecajem TG gramatike. Možda je najbitnija razlika među dvjema knjigama u tome što je u prvoj prioritet dan psihološkoj osnovi učenja jezika, a u drugoj lingvističkoj.

Možda ne bi bilo naodmet da odgovarajuće izdavačke kuće razmisle o mogućnosti prijevoda tih djela na naš jezik, a uz napomenu da potencijalni prevodilac ne bi imao lak posao, jer je autorica vrlo rječitā, a stil ponekad težak.

Mirjana Vilke

Bibliografija

Grčki jezik (nastavak)

b) Gramatike (deskriptivne)

1. KÜHNER Raphael, *Ausführliche Grammatik der griechischen Sprache*, I, 1—2, Elementar- und Formenlehre, 3. izd. F. Blass, Hannover 1890, II, 1—2, Satzlehre, 3. izd. B. Gerth, Hannover 1898, Hahn, obje s kasnijim pretiscima.
Najbolja deskriptivna gramatika grčkog jezika, osobito na području sintakse. Pokušaj prikaza strukture jezika i gramatičkog ustrojstva kao sistema.
2. CALDER III, William M., *Index locorum zu Kühner-Gerth*, Darmstadt 1965, Wissenschaftliche Buchgesellschaft.

Prikladan popis citiranih mjesta antičkih autora u prethodnom djelu.

3. SCHWYZER E.—DEBRUNNER A.—GEORGACAS D. J., *Griechische Grammatik*, I—III, München 1953—1960., s pretiscima, Beck.

Najopsežnija gramatika grčkog jezika. Obilje materijala, ali vrlo nepregledna.

4. SCHWYZER E. (F. & S. RADT), *Griechische Grammatik*, IV: Stellenregister, München 1971, Beck.

Indeks mjesta iz antičkih autora uz prethodno citirano djelo.

5. SMYTH H. W. & MESSING G. M., *Greek Grammar*, Cambridge Mass. 1956, 6. pretisak 1971, Harvard University Press.

Najopsežniji priručnik na anglo-američkom području. Opširan, iscrpan, pouzdan, s realističkim rješenjima i potpunim opisom.

6. GOODWIN W. W., *A Greek Grammar*, London 1894, 2. izd., pretisak iz 1970, Macmillan.

Najpopularnija školska gramatika u Engleskoj. Osobito dobar prikaz sintakse glagola.

7. TZARTZANOS A., *Grammatiki tis arkheas ellinikis gloseos* (novogrč.), Athine 1971, Organizmos ekdoseos didaktikon vivlion.

Prilično zanimljiva i neortodoksna knjiga, ali kako pretpostavlja poznavanje novogrčkog i njegove gramatike upotrebljiva samo u ograničenom opsegu.

8. WITLOX A., *Griekse grammatica*, Leiden 1946. s kasnijim pretiscima, Brill.

Autor naglašava da je njegova knjiga plod dugogodišnje nastavničke prakse. Bez većih metodoloških inovacija. Dobar prikaz kako treba analizirati glagolske oblike na formante. Nema sintakse.

9. ZINSMEISTER H., LINDEMANN H. et alii, *Griechische Grammatik*, I—VI, München 1956. i d., Bayerischer Schulbuchverlag.

Jedna od najboljih njemačkih školskih gramatika. I svezak: morfologija, II vježbe uz morfologiju,

- III—IV sintaksa, V vježbe uz sintaksu, VI nauka o riječima. U cjelini vježbenice su ipak bolje od gramatičkih opisa.
10. WACKERNAGEL Jacob, *Vorlesungen über Syntax*, I—II Reihe, Basel 1924—1926 s brojnim pretiscima, Birkhäuser.
Izvrstan i još uvijek aktuelan prikaz nekih bitnih problema grčke sintakse. Osobito uspio prikaz sintakse glagola. Odlični primjeri.
11. BRANDENSTEIN Wilhelm, *Griechische Sprachwissenschaft*, I—III, Berlin 1954—1966, de Gruyter (Götschen).
Ovo je djelo trebalo da zamijeni Kieckersovu *Historische griechische Grammatik*, I—IV, u istoj seriji (Berlin 1925—1926). Zbog smrti autora zaključni svezak (sintaksa II) nije izašao.
12. HUMBERT Jean, *Syntaxe grecque*, Paris 1960, Klincksieck.
Najbolja francuska, a možda i najbolja grčka sintaksa uopće. Pisana vrlo trijezno, sustavno i uz ogromno poznavanje problema.
13. BIZOS M., *Syntaxe grecque*, Paris 1961, pretisak iz 1966, Vuibert.
Sasvim nekonvencionalna sintaksa: prikaz je organiziran po novoj, kako autor kaže, logičnijoj i koherentnijoj shemi no što je to slučaj u tradicionalnim opisima grčke sintakse.
14. PISANI Vittore, *Sintassi della lingua greca antica*, Milano s. a., Fabbrì.
Prilično originalno djelo. Ima izvrsnih ideja, npr. u prikazu glagolske dijateze, ali i potpuno promašenih, npr. u prikazu glagolskog aspekta. Pretjerane paralele s latinskim.
15. LASSO DE LA VEGA José S., *Sintaxis griega*, I, Enciclopedia clásica No. 6, Madrid 1968, Consejo superior de investigaciones científicas, Patronato »Menéndez y Pelayo«.
Prvi tom opsežnog rada poznatog španjolskog grecista na grčkoj sintaksi. Obuhvaća iscrpnu obradu sintakse padeža.
16. NUNN H. P. V., *A short syntax of Attic Greek*, Cambridge 1948, University Press.
Kratak i dobar pregled.
17. CARRIÈRE Jean, *Stylistique grecque; l'usage de la prose attique*, Paris 1967, Klincksieck.
Radi se o tzv. gramatičkoj stilistici, dakle više o sintaksi.
18. SÉCHAN L.—DELEBECQUE É., *Essais de stylistique grecque*, Aix-en-Provence 1961, Éditions Ophrys.
Još jedno odlično djelo na granici sintakse i stilistike iz pera uglednih francuskih stručnjaka. Sadržava tri dijela: prvi o općim karakteristikama grčkog stila, drugi s prijevodima tekstova francuskih pisaca na grčki (više zanimljivo nego korisno) i treći s pregledom nekih kritičnih točaka iz grčke sintakse.
19. NASH-WILLIAMS, A. H., *Introduction to Continuous Greek Prose Composition*, London 1948, pretisak iz 1970, Macmillan.
Izlaganje je potkrijepljeno izvrsnim primjerima. Knjiga je malen, ali značajan pokušaj na području koje je dosad malo istraženo, no zaslužuje pažnju.
20. SIDGWICK A., *Introduction to Greek Prose Composition with Exercises*, novo izdanje, London 1951, pretisak 1970, Longmans.
Ovo je više pregled sintakse nego studija proznog stila. Ali i kao sintaksa knjiga je vrlo dobra.
21. DENNISTON J. D., *The Greek Particles*, Oxford 1954, pretisak 1966, Clarendon Press.
Kapitalno djelo o grčkim česticama, sveobuhvatno i enciklopedijsko.
22. DENNISTON J. D., *Greek Prose Style*, iz ostavštine autora izdao K. J. Dover, Oxford 1952, pretisak 1965, Clarendon Press.
Nekoliko poglavlja ove nedovršene knjige raspravlja o nekim aspektima stila grčke proze.
23. DOVER K. J., *Greek Word Order*, Cambridge 1960, University Press.

- Temeljan rad o redu riječi u grčkom, koji ipak nije riješio sve probleme.
24. MENGE H. (GEBHARDT U. — THIERFELDER A.), *Repetitorium der griechischen Syntax*, Darmstadt 1961, Wissenschaftliche Buchgesellschaft.
- Klasično djelo s izvrsnim materijalom za vježbanje, ali i zastarjelim gramatičkim modelom grčkoga.
25. MEILLET A.—VENDRYES J., *Traité de grammaire comparée des langues classiques*, Paris 1948, i kasniji pretisci, Champion.
- Danas se komparativne gramatike latinskog i grčkog više ne pišu jer je očito da su dva jezika u strukturi i odveć različita. Ovo i slijedeće djelo uvršteno je jer sadržava pertinentna opažanja o grčkoj sintaksi.
26. RIEMANN O. — GOELZER H., *Grammaire comparée du grec et du latin*, I—II, Paris 1901/1897, Armand Colin.
- Starije, vrlo opsežno djelo, s mnogo dobrih primjera iz grčkih autora i sa zdravim sudovima o sintaktičkim problemima.
27. MAIER F., *Die Version aus dem Griechischen*. Schwerpunkte der Syntax, München 1969, Hueber.
- Djelo će se recenzirati u ovom časopisu.
28. KAEGI A. (STAIGER-WYSS), *Griechisches Übungsbuch*, II, Syntax, Berlin 1965, Weidmann.
- Dobar izbor rečenica za uvježbanje osnovnih sintaktičkih pravila.
29. SCHÖNBERGER O., *Übungsbuch der griechischen Sprache*, Heidelberg 1957, Winter
- Dobar priručnik za prevodenje na grčki: kraća štiva s varijantama mogućih prijevoda.
30. BRACKE Raphaël, *Syntaxis van de griekse zin*, Leuven, 1972, Acco.
- Djelo će se recenzirati u ovom časopisu.
- c) Osnovni priručnici za grčki glagol
1. ZINI S., *Il verbo greco*, Manualetti Le Monnier, Firenze 1967.
- Nepretenciozno i prilično zastarjelo.
2. DELOTTE A., *Le verbe grec*, Paris 1953, Klincksieck.
- Dobra analiza na formante. Sintaksa zastarjela.
3. STAHL J. M., *Kritisch-historische Syntax des griechischen Verbums der klassischen Zeit*, Hildesheim 1965 (pretisak izdanja iz 1907), Olms.
- Djelo vrednije za dijahronijsko nego li za sinhronijsko proučavanje grčkog glagola. Vrlo opširno i iscrpno.
4. GOODWIN W. W., *Syntax of the Moods and Tenses of the Greek Verb*, London 1875, pretisak 1966, Macmillan.
- Najbolje djelo velikog znalca grčke glagolske sintakse, danas vrijedno kao i u času prvog izdanja.
5. ROUSSEL L., *L'aspect en grec attique*, Paris 1958, Presses Universitaires de France.
- Djelo rađeno bez ikakva vidljiva sistema, miješa semantiku i gramatiku; nejasan je i sam pojam aspekta. Ipak vrijedno kao zbirka raznih mogućnosti izražavanja grčkog glagola.
6. FERNÁNDEZ-GALIANO M., *Manual práctico de morfología verbal griega*, Madrid 1971, Gredos
- Odličan pregled grčkih glagolskih etimologija i tumačenja značenja.
7. TRAUT Georg, *Lexikon über die Formen der griechischen Verba*, Hildesheim 1968 (pretisak 2. izdanja iz 1885), Olms.
- Dobar priručnik za snalaženje u šumi grčkih glagolskih oblika.
8. VEITCH William, *Greek Verbs Irregular and Defective*, Hildesheim 1967 (pretisak izdanja iz 1887), Olms.
- Još jedan star, ali dobar priručnik za grčke nepravilne glagole.

Dr Zdeslav Dukat